

sveta. Bog plesa. S tremi baleti je spremenil zgodovino umetnosti, srečal najvplivnejšega impresarija svojega časa, postal njegov ljubimec, se poročil s svojo oboževalko in se nazadnje do smrti pogreznil v norost. A obenem za seboj zapustil zastrašujoč pogovor z Bogom in radikalen inventar spolnih praks. Ni nenavadno, da je Romola kmalu po prvi izdaji njegovega dnevnika večkrat poudarila, da je treba njegovo življenje prenesti na film. Kar se je tudi zgodilo.

vse stvari, ki jih jemljemo s seboj v spalnico. Kar naj še ne bi pomnilo, da so plesalci kaj posebej seksualni ljudje: so samo izjemno potrpežljivi in delavni. Verjetno bolj kot to, da bi ob večerih širili svoje seksualne horizonte, namakajo razbolele noge v vedrih vode ... Toda na odru, še posebej ko se premikajo skozi glasbo, se zdijo kot sanje popolnega življenja fizisa, kjer telo lahko pove vse, kar potrebuje. In če so to res sanje, potem gre bolezen Nižinskega razumeti kot nočno moro, njegove spolne obse-

Igra plesa s spolom

Odnos plesa s časom je nenavaden: gibe neprenehoma izgubljam, tako kot življenje, zato ga poustvarjamo, mitologiziramo. Življenje Nižinskega, njegovo hitro samozbujenje in hkrati razmeroma hitro izginotje njegovih baletov je kot parabola resnice. Ko ples izginja, je plesalec njegovo ultimativno izginjajoče dejanje. Takšno razmišljanje bi Nižinskemu bilo blizu. In zato so številni plesni zgodovinarji prepričani, da ga je na prestol največjega plesalca vseh časov ustoličila predvsem odsotnost posnetkov njegovih baletov. Zato je ob pogledu na njegove fotografije – celo na s pomočjo računalniške animacije iz fotografij njegovih baletov zložene nekajsekundne filmčke (videti jih je mogoče na YouTube) – povezava med njegovim plesom in spolnostjo izjemno močna. Njegov soglasje s telesom, kot ga izkazuje na fotografijah, je zagotovo nekaj, kar izkušajo vsi plesalci. Vse od pubertete morajo živeti in skrbeti zanj, ga trenirati, proučevati v ogledalih in potem, kot odrasli, vsak večer nastopati pred tisoči ljudi. Obenem pa prakticirajo umetnost, ki je – čeprav deluje po nekih znanstvenih, nenaravnih zakonih in ne glede na to, kako skrbno jih vbijajo v telo – odvisna samo od energije telesa, njegove lepote, odzivanja, njegove sposobnosti, da ustvari simbole, draži sen ... To so vendar

sije kot pošast. Nižinski je razvil stud pred seksom. V dnevniku je celo zapisal, da ne bo več jedel mesa, ker da v človeku vzbuja slo ... Ni presenetljivo, da se je odločil za ta princip: po letih bolščanja v njegovo telo, ki je moralo na sceni vsak večer kričati in o katerem so nadrobno razpravljali v jutranjih izdajah časopisov, takšen upor ni nepričakovan.

Sem tu. Plešem

Kaj je potreboval Einstein, da je razumel, da se materija in energija lahko spreminjata druga v drugo? Kaj je potreboval dvaindvajsetletnik, ki mu nikakor ne moremo pripisati »zgodnjega obdobja«, časa, v katerem bi se kalil, prežvečil znanje učiteljev in ga izpljunil, da je v prvem zamahu na oder v gibu razgrnil polje svojih misli? Kolikšno vlogo je pri tem imela psihična bolezen? Jo je sploh imela? Kar koli je že bilo potrebno, to so bili temelji, na katerih je Vaclav Nižinski zasnoval svoj prvi balet, *Favnovo popoldne*. In še danes, kar je ostalo od njegove koreografije, nosi opojno moč: favnovo otrplost, analitično hladnost, njegov odklon k poželenju, razumskost, ki je zoperstavljena toplemu izvoru pomena favnove zgodbe: poletni popoldan, gola nimfa, favnovo nenadno zavedanje spolnosti. Če je to vse, kar bo nekoč ostalo od legende Vaclava Nižinskega, potem je to dovolj. ■

Jeremy Narby, antropolog Vsaka rastlina ima mater ali lastnika

Katarina Trontelj

Jeremy Narby, v Kanadi rojeni antropolog (doktoriral na univerzi Stanford v Kaliforniji) in avtor treh knjig, se že dobrih dvajset let ukvarja z raziskavami znanja in uporabe rastlin amazonskega deževnega pragozda prvotnega ljudstva Ašaninka. Z drugačnim pristopom do prvotnih prebivalcev amazonskega pragozda in odpovedjo antropocentričnemu stališču so se mu odprle poti do spoznanj, ki so izziv sodobni znanosti in rahljajo miselne okvire evropske kulture. Ko pravi v pogovoru, da je »komunikacija z bitji narave način vzdrževanja ravnovesja človeka in okolja«, pomislim, da so takšna spoznanja pomembni koraki zahodne civilizacije v drugačen odnos do narave. Narby živi v Švici in dela kot vodja projektov za ohranitev amazonskega deževnega pragozda pri nevladni organizaciji Nouvelle Planète.

Kaj političnega antropologa pripelje v amazonski pragozd?

Kot političnega antropologa na doktorskem študiju na univerzi Stanford v Kaliforniji so me zanimali razvoj tretjega sveta in vzroki za prepad med bogatimi in revnimi. Ko sem izbral temo za doktorat, mi je mentor rekel: »Če hočeš spoznati razvoj tretjega sveta, raziskuj življenje domorodnih ljudstev!« Debelo sem pogledal. Veste, prihajam iz Kanade, kjer vlada zelo negativno mnenje o Indijancih. Nezavedno sem bil pod vplivom teh predsodkov, zato me Indijanci niso kaj prida zanimali. Profesor pa ni odnehal: »Domorodni ljudje so ahilova tetiva vseh razvojnih teorij, bodisi kapitalističnih, socialističnih bodisi komunističnih. Naseljujejo namreč obsežna odmaknjena območja z naravnimi viri, ki jih po mnenju razvojnih strokovnjakov ne uporabljajo racionalno. Če hočeš res razumeti bistvo problema razvoja tretjega sveta, pojdi na območje največjih nasprotij, kjer poteka ta razvojni proces.« V tistem času – na začetku osemdesetih let – so bili to pragozdovi porečja Amazonke. Večjega nasprotja ni bilo na Zemlji: na eni strani bosonogi Indijanci z loki in puščicami, na drugi pa Svetovna banka za razvoj in buldožerji. Razvojni strokovnjaki Svetovne banke so trdili, da ti ljudje ne znajo racionalno uporabljati naravnih virov, zato jim v imenu razvoja lahko vzamemo ozemlje in ga damo v najem tržno naravnanim ljudem, ki bodo posekali divjino in kultivirali zemljo. Uničevanje deževnega pragozda so imenovali napredek. Kot mlad petindvajsetletni antropolog sem sprejel velik izziv: iz hladne, zasnežene Kanade bom šel v neprijetno vlažen in vroč amazonski pragozd, poln kač in mrčesa, in raziskoval življenje Indijancev, ki me niso preveč privlačili, da bi dokazal, da gozd uporabljajo racionalno, in tako spodbil glavni argu-

ment za financiranje razdiralnih razvojnih posegov.

Se je vaše mnenje o Indijancih spremenilo?

Ko sem prvo noč kot mlad antropolog s kopico predsodkov prespal v vasi ljudstva Ašaninka, so se mi po glavi pletle neumne misli: kaj, če me bodo skalpirali? V naslednjih nekaj mesecih sem se soočal s plastmi rasističnih predsodkov, ki sem jih nezavedno prevzel v kulturi, kjer sem odraščal. Bilo je, kot bi lupil čebulo. Kot neizkušen antropolog na taki odpravi pričakujete eksotiko. Po nekaj mesecih pa sem spoznal, da so ti ljudje preprosto ljudje kot vi ali jaz. Ko sem se znebil predsodkov in strahov, je postalo presenetljivo prijetno – topli in prijateljski ljudje, kopanje v reki, dobra hrana ...

So tudi oni imeli predsodke proti belcem?

Seveda! Imenujejo nas *pishtako* – vampirji, ki prihajajo iz podzemlja. Zato smo beli. Na njihovo območje prihajamo skozi jezero in iščemo maščobo indijanskih žensk in otrok. Ugrabljamo ljudi in nanje pritrjujemo elektrode, da topimo maščobo in jo uporabljamo za pogon naših visokotehnoloških strojev.

Pishtako – ali mislijo dobesedno?

Da. Okrog tega je počasi nastal mit, ki je razširjen po vsem območju porečja Amazonke in tudi v Andih. Tako vidijo belce. To je precej dobra prisposoba za zadnjih petsto let zgodovine. Smo ekstraktorji – pobili smo veliko ljudi, posekali velike površine deževnega pragozda, črpamo olje iz zemlje, kopljemo zlato, skratka: črpamo bogastvo dežel za svoje dobro in pri tem uničujemo naravo in ljudstva. Kot vampirji. Tu se postavlja dobro vprašanje, kaj je belce gnalo, da so bili tako neustavljivo željni zlata, zemlje, da so pobijali domačine, jim jemali zemljo.

Na kakšni podlagi ste počasi vendarle razvili takšno sodelovanje, ki vam je omogo-

Jeremy Narby

Čilo osupljiv pogled v njihovo znanje o naravi?

Mnogi domorodni ljudje so danes upravičeno sumničavi do antropologov: »Kaj nam koristi, da vam damo vse informacije, odgovorimo na vsa vaša vprašanja, za nekaj let nam boste povzročili boleče vrato, potem pa boste odšli in nikoli ne bomo niti videli rezultatov. Tu ni za nas nobene koristi, ti si le vampir, pojdi stran!« Povsem upravičeno. Odločil sem se, da bom razumevanje njihovega življenja uporabil tako, da bom dosegel zaščito njihovega ozemlja in kulture, jim pomagal pri razvijanju in uresničevanju njihovih lastnih gospodarskih in izobraževalnih pobud. Takoj po doktoratu sem zapustil univerzo in začel delati za švicarsko organizacijo, da bi pomagal pridobiti sredstva za projekt razmejitve območij domorodnih ljudstev v Amazoniji. Ko sem prišel k njim kot politični, aktivistični antropolog in se, namesto da bi jih zasul z neumnimi antropološkimi vprašanji, pozanimal, kaj je njihova pobuda, kaj bi radi izpeljali in kako naj jim pomagam, so se odnosi korenito spremenili. Ko sem torej začel delati zanje, sem po desetih letih vračanja k njim, zastopanja in podpiranja njihovih pobud dobil vpogled v globine njihovega znanja. Na vsako moje vprašanje so radi odgovorili. Ko prekinete z antropologijo, ki samo jemlje, ko se od jemanja preusmerite na dajanje, tudi vaše antropološko delo postane veliko lažje in bolj kakovostno.

Koliko se antropološke razlage tujih kultur ujemajo z resničnim življenjem in nazorom teh ljudstev?

Nujno je, da jim posvetite veliko časa, da z njimi živite najmanj dve leti. V prvih dveh letih sem vsaka dva tedna spoznal nekaj takšnega, kar je moje prejšnje sklepe postavilo pod vprašaj, če že ne na glavo. Če pogledamo šamanizem – mnogi principi, na katerih temelji, so v nasprotju z zahodnimi principi znanja. Skozi vso zgodovino so se antropologi nagibali k temu, da prvotnih ljudstev niso jemali resno. Ko so na primer ti dejali, da v svojih videnjih komunicirajo z duhovi živali in rastlin, antropologi niso verjeli, da takšne entitete sploh obstajajo. Kljub temu so nabrali veliko dragocenih informacij, ki danes pomagajo tudi samim prvotnim ljudstvom pri oživljanju njihovih tradicij. Ob tem so antropologi napisali tudi veliko slabih razlag. Skrbno snemanje in popisovanje je namreč ena stvar, razlaga in osmišljanje s stališča racionalne akademske znanosti pa nekaj popolnoma drugega. Zelo veliko tega lahko preberete v tako imenovani strukturalistični antropologiji – razne meta analize mitologije prvotnih ljudstev so le belsko cerebralno teoretiziranje, veste. Mnogi so si na tem ustvarili cele kariere. Na to lahko spet pogledamo kot na vampirizem: antropologi gredo v tretji svet, tam izvlečejo osnovne podatke, potem gredo nazaj na svoje univerze, te podatke preoblikujejo in iz tega doktorirajo. Rezultat je lahko poljubno daleč od resnice tega ljudstva. Žal je do danes večina antropologije tega tipa.

Kako Ašaninki vidijo pragozd?

Amazonski pragozd je eno biotsko najbolj raznovrstnih območij na svetu, to je epicenter svetovne biodiverzitete. Ko stopite v pragozd, se znajdete v neverjetni raznolikosti – kamor koli pogledate, vidite drugačno rastlino. Na enem samem drevesu živi več vrst mravelj kot v Veliki Britaniji, na enem hektarju tega pragozda je več rastlinskih vrst kot na vsej evropski celini.

Osupljivo je, da domačini poznajo vsako izmed njih in vedo, kako jo uporabiti! Pri tem pravijo, da videz vara. Če pogledamo globlje, tako kot pogledajo šamani, vidimo, da so rastline in živali prav takšne kot ljudje v tem smislu, da ima vsako bitje svojo osebnost. Vsaka rastlina ima svoj značaj, prav tako kot ljudje: so drevesa, ki so do ljudi negativna ali zaprta vase, spet druga so prijazna in pripravljena pomagati. To niso le zapletene kombinacije molekul, ki so sposobne nekega delovanja, ampak so in-

Foto Reuters

teligentna bitja, s katerimi je mogoče komunicirati. Ne le da je to možno, celo nujno je. Pogovor z drugimi vrstami bitij, ki imajo prav tako inteligenco kot ljudje, je zelo pomemben del življenja. To je tudi bistvo dela šamana.

Ali samo šamani komunicirajo z rastlinami ali to počnejo tudi drugi ljudje?

Odvizno od posamezne kulture, odvisno tudi od tega, kaj si predstavljate pod besedo komunikacija. Komunikacija je njihov univerzalni odnos do narave in na neki način se vsi pogovarjajo z njo. Ko sem spoznal, da imajo o rastlinah neverjetno znanje enciklopedičnih razsežnosti in vedo, kako jih uporabiti in z njimi pozdraviti vsako bolezen, sem jih začel spraševati, kako so prišli do tega znanja. Kljub razlikam med amazonskimi ljudstvi je bil odgovor

povsod enak: »Imamo ajauaskjere, tabakjere, šamane, ki v svojih videnjih srečajo esence, ki so skupne vsem življenjskih oblikam, in nam vse to povedo.« To je podobno, kot če bi pri nas koga na ulici spraševali, kako so zgrajena živa bitja – seveda iz celic. In kako to veste? Ja, imamo znanstvenike, ti imajo mikroskope in si vse to lahko ogledajo in nam povedo.

Ali je sposobnost komunikacije z rastlinami naravna danost ali zahteva poseben talent, učenje, priprave, morda obred?

odobrava čezmernega lova ali grdega ravnanja z njimi. Sporazumevanje z gospodarji bitij je torej način vzdrževanja ravnovesja človeka in okolja. Narava zanje ni skupek brezčutnih stvari, ki jih lahko uporabljamo, kakor nas je volja, to so bitja – vrste ljudi, ki so nam zelo podobni. Včasih mi jemljemo njim in jih jemo, včasih oni jemljejo nam, tu gre za izmenjavo med sorodniki. Če povzamem odgovor na vaše vprašanje, kako vidijo gozd: kot velik eko-kozmični sistem. To, kar je videti na zunaj, skriva, recimo temu svet duhov, da bo razumljiveje. V tem svetu so tudi duhovi umrlih, duhovi tistih, ki se bodo še rodili, duhovi rastlinskih in živalskih vrst. Ti so na planetu in hkrati v vesolju. Vse to biva v ravnovesju. Če bo človek porušil ravnovesje, bo kaznovan z boleznijo.

Kakšno vlogo ima rastlinski napitek ayahuasca pri odkrivanju očem nevidnega in pridobivanju znanja?

Ayahuasco imenujejo tudi vino mrtvih ali duš v evropskem dojetanju – to je isto. Ayahuasca je pravzaprav kečuansko ime, Ašaninki imenujejo ayahuasco »amarnqui«, kar pomeni kačje bruhanje. To je bila ena najbolj neverjetnih izkušenj v mojem življenju, zelo intenzivno vidno doživetje. Nekaj časa smo sedeli v tišini, potem pa je ajauaskjero začel prepevati prefinjene, rahlo disonantne melodije. Začele so se mi prikazovati kalejdoskopske slike, ki so sčasoma dobile obliko kač – znašel sem se sredi gromozanskih fluorescentnih kač, kakih 15 metrov dolgih in meter debelih, ki so se desetkrat do stokrat bolj svetile kot svetila vsakdanje resničnosti. Ta bitja so mi začela govoriti na telepatski način. Sporočila so šla neposredno v mojo glavo skozi čelo. Dejale so: »Ti si samo drobceno človeško bitje.« Bil sem popolnoma prepričan, da govorijo resnico. Veste, v prvih desetih minutah me je popolnoma pretreslo, moj dotedanji racionalistični, atomistični svetovni nazor se je razsul na drobne koščke. Z lastnimi očmi sem lahko videl svet, kakršen sem bil prepričan, da sploh ne obstaja. Videl sem svojo aroganco. Potem sem moral bruhati. To je zelo težka izkušnja. Nato sem videl bitja in Ašaninke, lebdeče v zraku, sposoben sem bil videti v popolni temi. Imel sem tudi zunajtelesno izkušnjo, ko sem bil nekaj deset tisoč kilometrov nad Zemljo in sem jo videl kot kroglo, prekrito s snegom in ledom. Šele kasneje sem izvedel za teorije, da je Zemlja nekoč v davni bili prekrita s snegom. Ko je šaman spremenil melodijo napeva, sem se bliskovito vrnil v telo. Nato sem videl v notranjost rastlin in živali. Videl sem žile, notranjost celic. Videnja so daleč presešla tehnično najbolj dovršene znanstvenodokumentarne filme. Vsa izkušnja je bila protistrup antropocentričnemu antropološkemu stališču, odprla me je drugim bitjem narave brez vzvišene arogance. To je gotovo zelo izjemna izkušnja, a vse prej kot lahka.

Ayahuasca torej ni nekaj, kar bi človek jemal kot halucinogeno drogo za zabavo ali beg iz vsakdanjega življenja?

Ne, nikakor. Tu bi rad poudaril, da je uživanje tovrstnih substanc, ki spreminjajo zavest, zelo tvegano. Sam sem to naredil zato, ker sem hotel preveriti, kaj je v resnici na tem, in v to izkušnjo sem se spustil pod vodstvom izkušenega šamana. Popolnoma jasno je, da je ayahuasca tako močna, da potrebuje poseben obred, v katerem jo lahko zaužijemo, obred ima tu podobno vlogo kot uzde pri konju. Eno doživetje ayahuasce vam da snovi za razmišljanje vsaj za na-

slednje leto. Ko to prvič izkusite, ste ponavadi izgubljeni v množici osupljivih videnj. Kasneje se v tem svetu lahko orientirate, lahko komunicirate, v mislih postavljate vprašanje in dobili boste odgovore v obliki idej, melodij, kratkih filmov. Toda znova poudarjam, da ayahuasce ne gre jemati za zabavo. Stvar je produktivna samo, če greste v to izkušnjo, da bi spoznali nekaj pomembnega. Osnovno vprašanje, ki si ga sam vedno postavim, je: »Kaj moram vedeti, da bom postal boljši človek, da bom lah-

mor se vežejo tudi molekule neurotransmiterjev, prenašalcev sporočil v živčnem sistemu. Delovanje ayahuasce je verjetno povezano s spremenjeno zaznavo – kot bi spremenili kanal na televiziji. Kdo ali kaj ustvarja te podobe, kako se to dogaja, ostaja skrivnost.

Smo torej v najbolj raznolikem ekosistemu na svetu z ljudmi, ki imajo o tem ogromno zelo uporabnega znanja, a to znanje so pridobili na način, ki je popolnoma zunaj miselnega okvira sodobne zahodne ci-

ayahuasce vrnem na Stanfordsko univerzo in pričakujem, da me bodo kolegi in profesorji jemali resno? Senca Carlosa Castañede je poletela nad mojo kariero in ucvrl sem jo proč, tem misterijem sem obrnil hrbet in se posvetil racionalni uporabi rastlin pragozda, se vrnil na Stanford in doktoriral iz antropologije. Kmalu zatem pa sem se odpovedal znanstveni karieri in se resno predal sodelovanju z ljudstvi amazonskega pragozda. Zame je bilo to vprašanje politične poštenosti in solidarnosti.

tehniki odkrili šele leta 1953? Toda dejstvo je, da se znanstveni opisi DNK zelo ujemajo z opisi »axis mundi«. Ta oblika ima svoj pomen in podaja svojo vlogo banke podatkov. Dejstvo je tudi, da so dimenzije vsega razvitega materiala DNK v človekovem telesu astronomske. Lahko bi šli še naprej: analogij šamanskih opisov videnj in znanstvenih odkritij je toliko, da bi napolnile knjigo. Moj namen ni dokazati neko resnico v šamanskih videnjih, moj namen je potegniti vzporednice med zna-

Foto Reuters

ko bolje podprl življenje, kaj naj storim, da bo moje življenje bolj produktivno?» Ayahuasca vam zelo dobro odkriva predsodke in omejujoče miselne konstrukte, navade in lastnosti, ki se jih niti ne zavedamo, ker se je v vsakdanjem življenju težko postaviti nad sebe in se pogledati od zgoraj. Izvrstno odkriva vašo neumnost, kar je za večino ljudi huda izkušnja. Preden vam bo omogočila kakršen koli pogled v zakladnico znanja o naravi, vas bo očistila – dobili boste vpogled v svoje lastne zmote, neumnosti, sebičnost, ignoranco, aroganco.

Odkod pravzaprav prihajajo vse te informacije, ki jih človek dobi v spremenjenem stanju zavesti, na primer pod vplivom ayahuasce?

Mislím, da tega nihče v resnici ne ve. Lahko se vprašamo tudi, kako vidimo vse, kar vidimo v običajnem stanju zavesti. Tudi tega v resnici ne vemo. Vemo, kako oko prenese sliko okolja v živčni sistem, ne vemo pa, kako možgani ustvarijo sliko, ki jo doživljamo kot okolje zunaj nas. Še bolj skrivnostno je delovanje rastlinskih snovi, kot je ayahuasca. Znano je, da vsebujejo molekule, ki se vežejo na posebna mesta oziroma receptorje v možganskih nevronih, ka-

vilizacije. Kaj to pomeni za sodobno znanost?

(Nasmeh.) Tu je torej ta skrivnost: njihovo znanje o rastlinah, ki postaja čedalje bolj priznано tudi v zahodnem znanstvenem svetu, prihaja iz halucinacij šamanov. Leta 1992 sem bil na svetovnem srečanju v Rio de Janeiru in vsi so nenadoma govorili o znanju domorodnih ljudstev in še posebno na temo ohranjanja biotske raznovrstnosti, nihče pa ni razpravljal o izvorih tega znanja. Imamo se za junake tega sveta z visoko razvito znanostjo, nimamo pa toliko preprostega poguma, da bi sedli skupaj s temi ljudmi in jih spoštljivo poslušali in jemali resno, ko pripovedujejo o izvorih svojega znanja. Ob tem se mi je spet postavilo politično vprašanje osnovnega spoštovanja in sprejemanja druge kulture. Po svoje to razumem, kajti za to, da lahko kaj takega doživíš in vzameš resno, moraš postaviti na kocko svojo znanstveno kariero. Ko sem šel po njihovi poti do virov znanja, sem spoznal, da sem zelo majhen in hkrati del narave, soočil sem se arogantnostjo svojega takratnega svetovnega nazora, hkrati pa je bila ta izkušnja zame takrat preprosto preveč. Kako naj se po izkušnji z

S tem se vam je odprla pot do zelo zanimivih spoznanj, kajne?

Kot redukcionist sem se osredotočil na eno bistveno vprašanje: Kaj pomeni, ko ljudje trdijo, da njihovo znanje prihaja iz halucinacij njihovih šamanov? Več mesecev sem sistematično študiral literaturo o šamanizmu in prišel do spoznanja o koherenci na svetovni ravni, ki jo je omenjal že Mircea Eliade. Šamani po vsem svetu delajo v stanjih transa ob glasbi in trdijo, da komunicirajo z duhovi, ki so lastni vsem oblikam življenja. Vse to povezujejo z določeno obliko, ki jo mnoge religije imenujejo »axis mundi«. To je najpogostejše oblika dveh prepletenih kač ali lestve in je tako dolga, da povezuje zemljo in nebo. Po dolgem proučevanju sem se odločil, da bom šamanske besede vzel resno in dobesedno. Morda resnično komunicirajo z duhovi rastlin in znanost tega še ni odkrila, morda pa je to pravzaprav že odkrila, le da je poimenovanje drugačno. Kaj je skupno v moderni racionalni znanosti in v šamanskih opisih? Pomislil sem na dvojno vijačnico DNK. Najprej se je ideja zdela nora – kako bi bosonogi šamani lahko vedeli za molekulo, ki so jo znanstveniki z zapletenimi

njem dveh različnih sistemov, ki sta bila zelo ločena. Moj namen je delovati kot diplomat med dvema sistemoma znanja, da bi vzpostavil dialog in medkulturni prostor razumevanja.

Verjetno obstaja možnost, da pri vzpostavljanju mostu med dvema različnima kulturama in prenašanju znanja farmacevtska industrija to znanje zlorabi, prevzame za svoje dobičke?

Povezal sem znanstvenika iz ZDA, ki išče zdravilo proti tuberkulozi, in ašaninkovskega šamana, ki pozna rastlinsko zdravilo in je privolil v sodelovanje pod pogojem, da bo znanje uporabljeno v dobro človeštva in ga nihče ne bo uporabil za lastne koristi. Tak dogovor seveda še ni zagotovilo, da ne bo zlorab, kajti resnica je, da pravila igre v zahodni družbi za farmacevtsko industrijo in amazonskega šamana niso enaka. Toda kljub temu tveganju je odpiranje v svet pomembno. Šaman Arivalo, ki sodeluje pri tem projektu, poudarja, da je zelo pomembno, da zahodni svet spozna vrednost pragozda in jemlje resno tradicionalno znanje domorodnih ljudstev, drugače bo oboje izumrlo. ■